І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: в Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXIX. Ч. 210. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 2-го ЛИСТОПАДА 1962 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, NOVEMBER 2, 1962 No. 210. VOL. LXIX.

ЗДА ВІДНОВИЛИ БЛЬОКАДУ КУБИ

ВІДНОВЛЕНО ТАКОЖ І ПОВІТРЯНУ РОЗВІДКУ НАД КУБОЮ

Вашингтон. — Департамент Оборони зарядив, щоб вранці 1-го листопада американські кораблі відновили морську бльокаду Куби, яка була припинена у вівторок і середу під час того, як генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант переговорював із Кастром про те, як перевести інспекцію з рамени ОН, щоб ствердити, чи совєтські бази дійсно розібрані, а ракети вислані до СССР. Бльокада діє від ранніх годин 1-го листопада, а одночасно американські розвідчі літаки літають понад островом, щоб ствердити, чи ліквідується ракетні бази, які до п'ятниці 2-го листопада мають бути знищені, як це обіцяли на Кубі У Тантові. Секретар Білого Дому П'єр Салінґер заявив, що брак порозуміння в справі міжнародної інспекції на Кубі заставляє всі американські країни і ЗДА дбати про те, щоб вільний світ знав те все, що діється на Кубі у зв'язку з розбудовою совєтських ракетних баз. В Білому Домі 31-го жовтня відбулися наради президента Кеннеді з військовиками, на яких вирішено відновити морську бльокаду Куби та повітряну розвідку над цим островом. Уряд ЗДА є в постійному контакті з урядами американських держав. У Тант мав повідомити американський уряд, що совєтські фахівці з поспіхом розбирають ракетні бази. З того виходило б, що порозуміння між СССР і ЗДА у справі ліквідації баз триває. Ті бази будували совєтські фахівці і вони мають їх розібрати, хоч Кастро є проти того. Та все ж таки ситуація погіршилася внаслідок становища Кастра. ЗДА не сміють допустити до того, щоб на Кубі була далекосяжна зброя, яка могла б обстрілювати майже всі стейти ЗДА, як це запляновували були СССР і Кастро. Журналіст агенції Нюспейпер Ентерпрайз Рей Кромлі пише про те, що Кеннеді працював в останній хвилині, коли видав наказ бльокувати Кубу, щоб не допустити до викінчення баз для ракет середнього засягу. Фахівці повідомили Президента, що день 21-го жовтня є тим днем, після якого СССР зможе легко докінчити свої бази та поважно загрожувати великій частині ЗДА. Коли б Хрущов міг покінчити будову далекосяжних ракет на Кубі, тоді звідтам міг би він випускати ракети на всі американські бази для далекосяжних ракет на терені ЗДА, на всі промислові райони цієї країни і на всі бази для далекосяжних бомбовиків із Стратегічної Команди ЗДА. Ці ракети досягали б цілей у ЗДА за 10.5 мінути, а совєтські ракети із СССР мусять летіти 30 мінут, і внаслідок цього є час на алярм та на підготову оборони. Президент Кеннеді мусів діяти після 21-го жовтня і внаслідок цього СССР мусять знищити свої бази і забрати собі ракети з Куби.

За кращу інформацію військовиків про комуністичну загрозу

Вашингтон. — Секретар оборони Роберт МекНамара заявив, що він погоджується з рекомендаціями окремого Дорадчого Комітету в справі інформування збройних сил про загрозу від комунізму, і зарядив, що вже здійснюються деякі пропозиції цього комітету. Комітет зорганізовано тоді, коли Сенатська Слідча Комісія вела переслухання в справі генерала Вокера, який твердив, що забороняється військовикам говорити про загрозу комунізму. Комітет цей ствердив, що на загал військовики добре поінформовані про небезпеку від комунізму, але все таки треба постійно освідомлювати всіх членів збройних сил про те, що несе комунізм для ЗДА і всього вільного світу. Згідно із звітом Комітету треба б вояків освідомлювати про такі речі: американську політичну традицію, комунізм в дії, політика ЗДА і політика та звичаї й традиції закордонних держав. Комітет рекомендує постійних інструкторів, які добре знали б цілі комуністів.

Число затруднених в жовтні становило 68,893,000; число безробітних — 3,294,000

Вашингтон. — Департамент праці повідомляє, що число затруднених в жовтні цього року становило рекордово велике число для того місяця — 68,893,000. Число безробітних від половини вересня до половини жовтня зменшилося на 200,000 і виносило 3,294,000, що становить 5.5 відсотка всіх робітних сил країни, на 0.3 відсотка менше, як у вересні, коли відсоток безробітних виносив 5.8. Ці числа про затруднених і безробітних є останні перед цьогорічними виборами, і уряд покликується на них як на доказ про те, що зробили демократи для економіки країни. Секретар праці Віллард Вірц порівнював числа з січня з 1961-го року, коли Кеннеді перейняв урядування, і ствердив такий стан: тепер більше працюють, як в січні 1961 р., а число безробітних є тепер на 2 мільйони менше, як два роки тому. „Немає сумніву що рецесія закінчилася, і економіка знову зростає". Але Вірц признав, що є ще забагато безробітних у ЗДА. Республіканці звертають увагу на те, що поліпшування економіки відбувається повільніше, як передбачав уряд.

В АМЕРИЦІ

● Сенатор демократ з Індіяни Венс Гартке, який є головою Сенатського Демократичного Виборчого Комітету, заявив, що колишній президент Д. Д. Айзенгавер не повинен вести виборчої кампанії в користь республіканців після того, як президент Кеннеді припинив вести кампанію в користь демократів, заборонивши одночасно членам свого кабінету вести виборчу кампанію в користь Демократичної партії. Представник Айзенгавера заявив, що не буде жадного вияснення в цій справі.

● Зорганізувався окремий Крайовий Комітет під головством капітана Едварда В. Рікенбекера, який протестує проти того, що президент Кеннеді зобов'язався до того, що не буде робити інвазії на Кубу, і тим способом гарантує Хрущову, що „на Кубі буде і надалі комуністичний режим". Цей комітет назвав себе „Комітетом оборони доктрини Монро".

● В Оксфорді, Міссісіпі, негритянський студент Джеймс Г. Мередіт вже 22 дні ходить на лекції разом і білими студентами, але й досі немає там спокою. Якийсь білий студент кинув пляшку до вікна авта, в якому їхав Мередіт в товаристві двох судових урядовців (маршалів). Вибите вікно поранило одного маршала. Заступник головного прокуратора Н. Каценбах заявив, що студенти, які роблять бешкети проти Мередіта, відповідатимуть за образу федерального суду.

● Відомий журналіст Семюел Лубел перевів нові опитування в Каліфорнії і ствердив, що важко є передбачити, хто виграє губернаторські вибори в тому стейті: колишній віцепрезидент Ричард М. Ніксон, чи його демократичний противник губернатор Бравн. На думку цього журналіста переможець не зможе похвалитися великою більшістю голосів.

● В столиці Домініканської Республіки Санто Домінґо вдалася поліції заарештувати комуністичного провідника Максіма Льопеза Моліну, за яким шукали кілька місяців. Разом із ним заарештували ще 4-ох інших комуністів, як вони купалися в ставі на підміському фільварку.

ЗДА вишлють Індії зброю і фахівців

Ню Делі. — В Індії таке загальне переконання, що теперішня агресивна війна, що її повів Комуністичний Китай проти Індії, перекине все індійське економічне плянування. Навіть індійські „оптимісти" признають, що у випадку теперішнього полагодження кордонного конфлікту без особливо важких для Індії втрат — Індія житиме постійно в тіні небезпеки наступної такої воєнної атаки збоку китайських комуністів. Тому наче автоматично накидається необхідність поставити на ноги і зберігати в бойовій готовості сильну індійську армію. В Індії надзвичайно прихильне враження викликала заява американського Уряду, що він почне постачати Індії зброю ще передтим, поки прийде в цій справі порозуміння щодо заплати. ЗДА хочуть вислати Індії тільки автомати, скорострілі, міномети й гірські гармати, але й військових фахівців від ведення війни у високих горах.

Конґресмен Ділені заповідає свою підтримку для Комітету Поневолених Націй

Асторія, Н.Й. — Конґресмен Джеймс Ділені, що є і має надію залишитися членом Конґресової процедуральної комісії, заповів у вівторок, 30 жовтня, свою повну підтримку резолюції ч. 211, яка передбачає створення спеціяльної Конґресової комісії для Поневолених Націй. Резолюція є в Процедуральній комісії та залишиться на її порядку також в новому Конґресі. Свою повну підтримку для цієї резолюції заповів конґресмен Ділені в зустрічі з головою і секретарем відомого Асторійського Комітету для Поневолених Націй пп. Джаном Шеменом та Миколою Риваком, представниками УККомітету пп. Й. Лисогором і адв. Ст. Яремою, відомим литовським діячем монсіньйором І. Балькунасом, місцевим українським католицьким парохом всч. о. Б. Андрейчуком та п. Ст. Хемичем. Заданий Асторійський Комітет для Поневолених Націй, заступником голови якого є відомий союзовий діяч-піонер п. Іван Сидор, свого часу зібрав круґло 5,000 підписів під листом з закликом до схвалення резолюції ч. 211.

336-ий Відділ УНСоюзу в Клівленді відзначив своє 50-річчя

Клівленд, Огайо. — В неділю 28-го жовтня 1962, тут відбулося врочисте відзначення 50-річчя існування і праці Т-ва „Сокіл", 336-го Відділу Українського Народного Союзу. З цього приводу передполуднем в обидвох місцевих українських церквах, католицькій і православній, були відправлені Богослуження, а після полудня в залі Українського Банку на Пармі відбувся ювілейний бенкет з промовами та мистецькою програмою. Бенкет відкрив і ним проводив голова ювілейного Т-ва п. Григорій Степаник. Молитву провів місцевий український православний парох всч. о. С. Ганкевич. Про початки та цілі заснування Т-ва говорив одинокий ще між живими його співосновник та предсідник п. Василь Волянський. Т-во було зорганізоване за прикладом тих „Соколів", що існували в Західній Україні, й ставило собі за мету, крім забезпечення на життя, плекати силу духа й тіла і вести культурно - освітню працю. Святочну промову виголосив головний касир УНС п. Роман Слободян, що ті часи, коли засновувано ювілейне Т-во 50 років тому та їх долю й недолю пам'ятає з власних переживань. Тому й образ українських піонерських часів та опісля могутній розвиток українського життя в багатьох ділянках, як і теперішній імпозантний стан української спільноти в ЗДА міг доповідач накреслити живими красками власної практики і переживань. На закінчення п. Слободян вручив почесні грамоти УНС для згаданого вже співосновника і піонера Т-ва В. Волянського і довголітнього предсідника Г. Степаника та найстаршого віком члена, 80-літнього Е. Стахова, як і довголітнього секретаря Відділу п. Григорія Кисіля, який із свого боку здав короткий звіт з діяльности і теперішнього стану Т-ва. П. Кисіль повідомив, що в цьому році Т-во збільшилося на 31 нового члена й він сам приріс та заохочував інших, щоб ще до кінця року кількість нових членів Т-ва збільшити до ювілейного числа — 50. Привітання виголосили гол. радний і сам піонер УНС п. Дмитро Шмаґала, адв. Е. Степаник, радний міста адв. Ів. Білинський, радний Парми п. Володимир Шіпка та директор Українського Банку адв. І. Тарнавський, що рівночасно вітав і „вічно молодого" головного касира УНС п. Романа Слободяна. Дальше були привітання від ряду місцевих Відділів УНС та інших товариств. Мистецьку програму під час бенкету виповнили сольові виступи молодого акордеоніста п. Степана Шийки.

З СССР ПОВІДОМЛЯЮТЬ ПРО КРИВАВЕ ЗДУШЕННЯ РОБІТНИЧИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Москва. — В доповненні до інформацій про бурхливі антирежимові заворушення в Новочеркаську над Доном американські кореспонденти в Москві одержали повідомлення про здушення подібних демонстрацій теж і в інших містах Совєтського Союзу, а зокрема в Україні та в інших областях СССР. Виникли ці заворушення у зв'язку із проголошено з початком липня ц. р. підвишкою цін на м'ясо і масло. Зокрема бурхливі були заворушення в місті Кемерово, столиці південносибірської области тієї ж назви, що нараховує 298,000 населення і є осередком Кузнецького індустрійного сталевого басейну. Обурені підвишкою цін на харчі робітники цього міста вийшли на демонстрацію, втихомирюючи яку міліціянти побили важко одного робітника. Це побиття привело до заворушень, у висліді яких згинуло три міліціянти. Адміністрація стягнула для здушення заворушень військо, яке почало стріляти на учасників заворушень, вбиваючи — згідно з одержаними в Москві інформаціями — десятки чи й сотки людей. Подібні демонстрації мали відбутися в Одесі, де портові робітники протестували проти експортування на Кубу харчів, що їх недостачу відчуває важко населення України і де ці демонстрації були теж здушені міліцією. Мали відбутися такі заворушення і в місті Александрово, 50 миль від Москви, але ближчих даних про ситуацію в цьому місті не одержано.

Геллер твердить, що кубинська криза не пошкодить економіці ЗДА

Вашингтон. — Голова Ради Економічних Дорадників президента Кеннеді Волтер В. Геллер, промовляючи на зборах Крайового Товариства Бизнесових Економістів, сказав, що кубинська криза може навіть приспішити ріст економіки ЗДА. На його думку економіка цієї країни без огляду на політичну кубинську кризу, буде розвиватися і в цьому четвертому кварталі цього року. Перший квартал 1963-го року буде „пробним періодом, який вирішить, чи матимемо лагідну рецесію чи далі підемо з вітром росту". Економісти передбачають малу рецесію в 1963 році, і вони покликуються на те, що їхні передбачення для цього року були докладніші від того, що говорив про економіку д-р Геллер. Уряд передбачав, що крайова продукція в цьому році становитиме від $565 до $570 більйонів.

Марія Балук виступає із концертом у нюйоркському Тавн Голлі

Марія Балук

Ню Йорк. — Відома вже у ЗДА із своїх цьогорічних виступів в арґентинській амбасаді у Вашинґтоні і згодом теж в Українському Інституті в Ню Йорку та на бенкеті з приводу відзначення 20-річчя постання УПА Марія Балук, співачка сопрано державної опери в Буенос Айрес в Арґентині, виступить у неділю 4 листопада ц. р. із своїм першим на терені ЗДА самостійним концертом, що відбудеться в нюйорському Тавн Голі. Програма концерту, що його влаштовує американський імпресаріо Роке Круз Гомез, включає композиції західньоевропейських композиторів — Перґолезі, Моцарта і Глюка, арґентинських — Джінастери, Ґуставіяна, Еспуа І. Наполітано і Люццаті й українських Заремби, О. Нижанківського, М. Лисенка і Грудина. Акомпаніювати ме арґентинський піяніст Едвардо Форнасієро. Марія Балук — народжена в родині українських поселенців в Арґентині — володіє не тільки добре українською мовою, але є також свідомою українкою і виступає із своїми концертами теж і на концертах української спільноти в Арґентині. Найближчим часом, після відбуття концерту в Ню Йорку, вона від'їжджає до Буенос Айресу, де буде співати в арґентинській державній опері в операх „Боґема" і „Мадам Батерфляй" Пуччіні. Потім вернеться ще до ЗДА для відбуття концертів в інших американських містах.

КАСТРО НЕ ДОПУСКАЄ МІЖНАРОДНОЇ ІНСПЕКЦІЇ

ХРУЩОВ ВИСЛАВ МІКОЯНА НА КУБУ

Об'єднані Нації. — Діючий генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант вернувся в минулу середу, 31 жовтня, до Ню Йорку з своєї дводенної подорожі на Кубу разом з усіма 18-ма високими урядовцями ОН, що їх забрав був з собою на переговори з Фіделем Кастром, як теж п'ятьма іншими, що в минулу середу вранці виїхали були до Гавани. Переговори У Танта з Кастром в справі встановлення міжнародної комісії на Кубі, яка перевірила б і ствердила, чи справді совєтські ракетні бази на Кубі розмонтовані і ракети забрані геть — скінчилися повною невдачею. Правда, У Тант не признається да неї одверто та у коротенькому комунікаті називає свої розмови з кубинськими вожаками „корисними". „Було там погодження, що Об'єднані Нації повинні продовжувати свою участь у пошукуванні мирної розв'язки проблеми". Такою дипломатичною мовою У Тант дав зрозуміти, що розмови з кубинцями будуть продовжуватись — в Ню Йорку. У Тант твердить у своєму комунікаті, що його „поінформували", що ракетні бази розмонтовуються і що той процес має бути в цю п'ятницю закінчений. Вони мають тоді бути завантажені і відставлені до Совєтського Союзу, — „щодо чого, як мені сказано, йдуть приготування". Однак, щодо міжнародної перевірки цього — У Тант не зискав нічого. Він задумував залишити на Кубі декого з своїх співробітників, передусім індійського генерала Індара Іт Рікгіс, який плянував згуртувати під своїм командуванням коло 50 військовиків з невтральних країн задля переведення такої міжнародної контролі на Кубі. Іншими головними помічниками й дорадниками У Танта в його подорожі на Кубу був колишній єгипетський міністер закордонних справ Омар Люфті та заступник генерального секретаря ОН для справ публічної інформації, Гернане Таварес де Са. З кубинського боку у розмовах в Гавані брали участь Фідель Кастро, міністер закордонних справ Раул Роа, президент Куби Освальдо Дортікос і новий представник Куби в Об'єднаних Націях, її дотеперішній амбасадор в Мехіко, Карльос Лечуґа. Фідель Кастро, за твердженням газет, мав настоювати на прийняття Америкою 5-х умов: зліквідування морсько - летунської бази Ґвантанамо на Кубі, припинення дальшого господарського бойкоту, припинення всякої допомоги кубинським втікачам - революціонерам, відмова всяких думок про власну інвазію на Кубу та інвазію збоку будь - якої іншої латино - американської країни, та припинення летів над Кубою. Ясно, що ті умови для ЗДА неприйнятливі, та взагалі ЗДА не хочуть вдаватись в ніякий торг з Кубою, тільки настоюють, щоб була виконана заява Хрущова, що ракетні бази на Кубі мають бути зліквідовані — під міжнародною контролею.

Здогадуючись, що збоку Куби можуть виринути труднощі щодо зреалізування тієї совєтсько - американської тимчасової злагоди, Нікіта Хрущов вислав на Кубу першого совєтського віце - прем'єра, Анастаса Мікояна. Британія, Канада і ЗДА видали негайно дозвіл на переліт над їх територіями на Кубу. Мікоян має нарадитись в Ню Йорку з Василієм Кузнєцовим, висланником СССР для переговорів з ЗДА в кубинській справі. Американські делеґати, призначені для цієї справи Президентом — Джон МекКлой, заступник державного секретаря Джордж Болл і заступник секретаря оборони Розвелл Ґілпатрік — були в Ню Йорку в моменті повороту У Танта з Гавани і ввійшли з ним негайно у зв'язок. За газетними комантарями, Анастас Мікоян має запевнити Фіделя Кастра, що Москва його не покинула на призволяще та за ціну підвищеної совєтської економічної допомоги спонукати Кастра, щоб він погодився на переведення міжнародної контролі щодо ракетних баз, по лінії обіцянки збоку Хрущова Америці.

Неру димісіонував Крішну Менона, як міністра оборони Індії

Ню Делі. — Індійський прем'єр Джавагарлал Неру піддався врешті натискові збоку індійської публічної опінії та різних своїх військових і політичних дорадників і звільнив свого довголітнього приятеля і найближчого співробітника Крішну Менона з становища міністра оборони. Щоб осолодити Крішні Менонові ту гірку пігулку, Неру призначив його міністром військової продукції, з залишенням в уряді, однак — за коментарями преси — кар'єра Крішни Менона з тією димісією з посту міністра оборони — закінчилась. Крішна Менон віддавна був предметом гострих атак з різних патріотичних індійських кол, проте водночас втішався повагою і популярністю завдяки своєму фанатизмові, динамізмові і красномовності. Він був палким оборонцем „співіснування" з Совєтським Союзом, комуністичним Китаєм й всіма іншими комуністичними країнами та раз-ураз виступав проти Америки й інших країн вільного світу. Його арогантська поведінка була — за твердженням західніх кореспондентів в Ню Делі — джерелом постійної іритації західніх дипломатів в Індії і на терені Об'єднаних Націй, де він довгими роками був головним делеґатом Індії, адвокатом комуністичного Китаю. Він найбільше скомпромітувався тепер своїм недбальством на становищі міністра оборони та своєю теорією, наче б у випадку конфлікту з комуністичним Китаєм Індія могла рахувати на поміч збоку — Совєтського Союзу. Становище міністра оборони перебрав сам прем'єр Неру.

УКРАЇНСЬКА УЧАСТЬ І УКРАЇНСЬКІ АРҐУМЕНТИ В ПЕРЕДВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

Вже в найближчий вівторок, 6-го листопада, американський нарід вибере частину своїх репрезентантів до Конґресу З'єдинених Держав, як і нових губернаторів ряду стейтів та інших стейтових і місцевих репрезентантів. Тим часом, передвиборча кампанія доходить до свого вершка і за кінчення і в ній відповідну активну ролю грають українці й українські організації, популяризуючи при цьому українські політичні арґументи та здобуваючи підтримку кандидатів для справ, що їм зокрема лежать на серці. Подані внизу дві фотознімки можуть послужити характеристикою для української участи у передвиборчій кампанії обидвох партій — Демократичної і Республіканської.

Відомий провідний політичний діяч адв. Марсел Вагнер з Джерзі Ситі, голова українського відділу в Стейтовому Комітеті Демократичної Партії в Ню Джерзі, разом з губернатором стейту Ричардом Гюзом активно працює для виборчої перемоги демократичного кандидата на стейтового сенатора Г. Роя Вілера з повіту Юніон, як і демократичного кандидата до Конґресу ЗДА з 6-го конґресового дистрикту пані Ліліян В. Еґолф. Адв. Вагнер активно працює для перевибору відомого приятеля українців конґресмена Ґаллаґера та ряду інших демократичних кандидатів. Українці заанґажовані у передвиборчій кампанії демократичних кандидатів також в інших стейтах.

Не менш активно заанґажовані українці в передвиборчій кампанії Республіканської партії. Це відноситься зокрема до кампанії за перевибір нюйоркського губернатора Нелсона Рокефеллера та сенатора ЗДА Джекоба Джевітса. Українську участь у тій кампанії очолює голова українського відділу в Стейтовому Комітеті Республіканської партії адв. Михайло Пізнак. Губернатор Рокефеллер своїми виступами на українських імпрезах, включно з недавнім Конґресом УККА, виявив багато зрозуміння і серця до українських проблем і прагнень. На фото: губернатор Рокефеллер (зліва) в розмові з всч. о. Іваном Жуком та п. В. Низовим з Філядельфії під час своєї передвиборчої кампанії в Бофало.

У СВІТІ

● У Ватикані відкрито в минулому тижні для круґло 40 американських журналістів, приявних на Вселенському Соборі, „школу теології", в якій подається журналістам відомості про різні суто - церковні й релігійні проблеми, якими займається Собор. Деканом тієї „школи" є Вільям Фаннінґ, редактор „Кетолік Нюз" з Ню Йорку, а викладачами — різні американські єпископи. Річ у тому, що члени Вселенського Собору виявляли невдоволення з факту, що журналісти ставляться до Собору, як до якоїсь політичної, а не релігійно-церковної конференції, та не розуміють духа ані цілей Собору.

● В Західній Німеччині арештовано Рудольфа Авґштайна, видавця дуже відомого ілюстрованого журналу „Дер Шпіґель" у Гамбурґу. В редакції переведено ревізію і домівку журналу опечатано, а кількох редакторів забрано на переслухання. Сталось це внаслідку надрукування в тому журналі ревеляції про здогадні великі браки в західньо-німецькій армії, які виявились під час недавніх маневрів. „Дер Шпіґеля" одверто заатакував генерального інспектора армії, генерала Фрідріха Ферча. Водночас ведеться слідство, хто з військових зрадив тому журналові, чи пак продав за гроші, ті різні військові тайни.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок, — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Банкрутство невтральности

Невиповіджена, але кривава війна, що її 1-го вересня ц. р. повели китайські комуністи проти Індії, це глум над „п'ятьма принципами співіснування", що їх уклали були прем'єри обох тих воюючих держав — Чу Ен-лай і Неру — і глум над поняттям невтральности в епосі затяжного змагу між комуністичним та вільним світом. Ніхто інший, як Джавагарлал Неру, вихований на філософії Магатми Ганді і буддизму, був найбільшим теоретиком - ідеологом невтралізму і лідером всіх невтральних країн світу. На цю ролю висунули його величина Індії — і 450.000,000 душ її населення, як і формат державного мужа - філософа цього індійського діяча. Хоч якими великими персональними амбіціями визначаються диктаторські президенти інших невтральних країн — індонезійський Сукарно, єгипетський Нассер, югославський Тіто і ганський Нкрумах — все ж ніхто з них не втішався в міжнародному світі таким авторитетом, як Неру, і всі вони мовчки визнавали його фактичне лідерство.

Невтральність усіх тих країн і їхніх вождів полягала в тому, що вони дійсно не підписували військово-політичних союзів ані із західніми демократичними ні комуністичними державами. Зате всі вони визнавали комуно - китайський режим, паломничали до Москви та Пейпінгу і тягли допомогу однаково від тих комуністичних держав і від західніх. Індія стояла на першому місці в табелі економічно - технічної допомоги збоку ЗДА і СССР. Прикладаючи найбільшу вагу до здійснювання своїх господарських п'ятирічок, Індія ставила військові справи на задньому пляні. І так, третя п'ятирічка Індії, яка почалась 1-го квітня 1961-го року, передбачає кругло $24 більйони інвестицій в мирний промисл, хліборобство, шкільництво і будівництво. В Британській Енциклопедії за 1962-ий рік подається чисельність індійської армії на пів мільйона, тоді як комуно - китайська армія має 2.600,000 вояків. Перед першим наїздом китайських комуністів на Індію в 1959-му році Індія не мала навіть 400.000 війська, з чого половина була зосереджена в окупованій Індією частині Кашміру, проти Пакистану. Військова служба в Індії і досі базується на засаді добровільности.

Віра в льояльність північного сусіда — комуністичного Китаю, — непоступливість і войовничість супроти Пакистану в справі Кашміру, догматичне проповідування невтралізму і пацифізму в міжнародній політиці, активне підтримування справи прийняття комуністичного Китаю до Об'єднаних Націй і надзвичайно толерантне та делікатне відношення до всього, що стосується СССР — все це були характеристичні риси закордонної політики Індії. Теперішній агресивний, воєнний наступ червоного Китаю захитав новою цією бідівлею, архітектом якої у великій мірі був приятель Неру, колишній лівий британський соціаліст, Крішна Менон. На вчорашньому засіданні Генеральної Асамблеї ОН, де знову відкинуто пропозицію про прийняття Червоного Китаю до ОН, не було цього комуно - китайського адвоката, Крішни Менона. А „принципове" становище Індії, щоб таки прийняти червоний Китай до ОН, при одночасних гірких нарікannях на агресивний імперіялізм того ж Пейпінгу — мусіло звучати фальшиво: як можна рекомендувати когось до ОН і водночас стверджувати, що той кандидат знову порушив хартію ОН?

Збанкрутували індійський пацифізм та невтралізм. Всі невтральні приятелі Індії в її теперішньому нещасті наче води в рот набрали, наче їх не стало. Залишився невтралістові і пацифістові Неру один шлях: звернутись за допомогою до Вашингтону. І — хоч пізно — він це, врешті, таки зробив.

Усе, як колись...

У зв'язку з десталінізацією, чи пак розвінчуванням Сталіна та із спорадичними довшими чи коротшими хвилями так званої відлиги в літературному та мистецькому житті СССР, у західньому світі почало складатися враження, що в Совєтському Союзі постали основні зміни, що там іде до кращого, що покінчили там уже із залишками минулого. Враження це намагалися підсилювати офіційні совєтські пропаґандисти, висуваючи на перший плян особи, речі і справи, які мали б свідчити про започатковану в СССР лібералізацію, оновлення і т. п.

Використовувано в цьому напрямку особливо ж нову, чи пак молоду совєтську поезію, з таким її чоловим репрезентантом, як московський поет українського походження Євгеній Євтушенко. Очолювану ним групу московських поетів, будімто несприйнятливих для режиму і навіть засуджуваних партійними ідеологами й теоретиками, прославлювано на Заході, як „сердиту молодь", яка хоче провести справжню революцію в совєтській літературі і взагалі в житті, коротко кажучи, як своєрідну антирежимну течію. А ще коли Євтушенко опублікував в одному совєтському журналі свій вірш „Бабин Яр", в якому засуджує російський антисемітизм, і потім у київській „Літературній Газеті" вірш „Розмова" із бундючними заявами, що він був завжди собою, не був донощиком і ніколи не брехав, — захопленню деяких світових часописів і чинників не було кінця. Євтушенкову творчість почали славити, як виклик совєтському режимові.

А тим часом про якусь „антирежимну" активність чи хоч би й натяк на неї в творчості Євтушенка навіть і мови не було. В той час, як Євтушенко публікував свій „Бабин яр" і „Розмову", він повернувся був уже з двох подорожей до ЗДА і на Кубу, куди виїжджав не всупереч волі совєтського уряду, а з його доручення і на його гроші.

Про те, що творчість і публічні виступи Євтушенка проходять цілком по партійній лінії, свідчить і факт, що недавно Євтушенка випущено на сторінки офіційного органу ЦК КПСС „Правда". Вхопившися за зміст надрукованого в „Правді" вірша п. н. „Наслідники Сталіна", деякі пресові органи на Заході знову ж зробили з Євтушенка „героя", мовляв, він сміливо розкриває совєтську дійсність і вимагає безоглядної розправи з Сталіним і його кривавою спадщиною.

Вірш Євтушенка, хоч і ревеляційний, але немає в ньому нічого, що виходило б поза започатковану Хрущовим десталінізацію і суперечило постановам комуністичної партії. Навпаки, в цьому вірші Євтушенко заявляє відкрито, що це йому партія веліла не заспокоюватись, а далі боротися проти наслідників Сталіна, які хочуть завернути життя в Совєтському Союзі назад до сталінських часів. Водночас із цим Євтушенко в цьому вірші прославляє благодаті теперішнього режиму, уже хрущовського, в СССР, де, мовляв, уже „пусті концтабори" і де немає вже ні наклепів, ні арештів безневинних людей. Хвалячи Євтущенка за цей нібито „сміливий" вірш, західні публіцисти промовчують одну „подробицю", що надрукований він був у „Правді" в супроводі віршів про Кубу, що їх написав Євтушенко таки із Куби перед і під час її бльокади, тавруючи американських „убивників", закидаючи Америці „смердючу клевету" і т. п.

Агіткою „Наслідника Сталіна" і „кубинськими", не згадуваними в американській пресі, віршами, що в них санкціоновано поетичним словом всю совєтську брехню в справі Куби й Америки, Євтушенко довів, що й він сам стоїть у рядах одописців Хрущова і прославлювачів підступної політики комуністичного режиму, що в СССР нічого не змінилося, що там, як і колись, поети мусять кривити душею і славити тиранію.

ДУМКИ З ПРИВОДУ ОДНОГО ПРОЦЕСУ

Мюнхен. — Вісім років має сидіти в німецькій в'язниці Богдан Сташинський, убивник Лева Ребета і Степана Бандери. Звичайно в Німеччині засуджують злочинців за надумане вбивство на досмертну тюрму. На суді вияснено подробиці злочину: Сташинського послали з Москви його начальники, як вишколеного агента, убивати українських емігрантів. Сташинський майстерно виконав доручене йому „мокре діло": в убитих не залишилося слідів насильства, і був поширився здогад, що смерть сталася від недуги — удару серця.

Після другого вбивства Сташинський теж вернувся до своїх начальників у Москві. Там він випадково натрапив на мікрофон, вмурований у стіну його приміщення і зрозумів, що за ним таємна поліція слідкує, що його інтимні розмови з жінкою відомі поліції. В той момент у нього „пробудилася совість", і він почав думати про втечу у вільний світ. Він міг дізнатися, що в системі совєтської політичної поліції є правило: ліквідувати навіть найвірніших своїх агентів, які багато знають і можуть „вибалакати державні таємниці". А мертвий агент уже мовчатиме...

Сташинський після втечі до Західньої Німеччини міг би не розкривати німецькій владі фактів свого минулого. Що ж повело його до рішення розказати про свої злочини? У людини моральної убивство викликає докори й муки совісти. Отже, Сташинський, коли б його гризло сумління за вбивство Ребета, міг би відмовитися від дальшого злочину і залишитися в Західній Німеччині. Однак, він виконав і друге вбивство, вернувся до Москви і дістав за це орден із рук Шелепіна. Тікати на Захід надумався аж тоді, коли йому „припекло", коли відчув, що його дні в СССР почислені...

Чи мав Сташинський певність, що в Західній Німеччині його залишать, як політичного емігранта? Не мав. Адже ж тоді, коли в Берліні ще не було „муру ганьби" і перехід із Східнього Берліну на Захід був вільний, західньо-німецька адміністрація не всім утікачам із совєтської зони давала право на побут і деко-го завертала назад. Тому Сташинський, щоб не попасти в руки своїх начальників, яким раніше служив, рішив сказати в Західньому Берліні правду про свої злочини: це давало йому надію, що його, як „інтересного еміґранта", не передадуть комуністичній владі, де йому грозила смерть.

Отже, страх перед катуванням і смертю в совєтських казематах — це був той мотив, що погнав Сташинського на Захід, де він знав, що його засудять, але не покарають смертю, бо в Західній Німеччині немає кари смерти.

Тому треба ставитися до „каяття" Сташинського дуже обережно. Це ж він признався, що, бувши комуністичним агентом в Україні, видав багато учасників українського повстанського руху большевицькій розвідці. Тоді у Сташинського ніяких докорів совісти не було: він далі вірно служив Москві, яка готувала його на дальші „подвиги" вже за межами СССР. Це все треба мати на увазі, коли хочемо зрозуміти характер Сташинського і його поведінку на суді в Карльсруге. Його оборонці старалися представити Сташинського як жертву терористичного режиму і складали всю вину на тих, що сидять у Москві, мовляв, Сташинський був лише знаряддям, але тільки до того часу, коли відчув, що начальство готове його знищити, не зважаючи на довголітню вірну службу.

Звичайно, адвокати - оборонці повинні шукати різних аргументів, щоб звільнити від вини й кари свого клієнта. Це — їх ремесло. В даному разі хочемо звернути увагу на тактику пошкодованої строни, адвокатів пошкодованої сторони і самих членів родин жертв Сташинського — вдови Лева Ребета і дочки С. Бандери. Вони просили у суддів лагідного вироку для вбивника. Думається, що тут сталася психологічна помилка. Вони повірили покаянним словам Сташинського, забуваючи, що агенти вміють удавати, грати ролю, маскуватися. І так Сташинський, що спричинив загибіль багатьох українців в Україні і признався до убивства Л. Ребета і Ст. Бандери, дістав легку кару.

П. А.

Східня Німеччина переговорює Західньою про $900 мільйонів кредиту

Бонн. — У найбільшій дискреції, без ніяких повідомлень до преси, відбуваються в м. Бонні між східньо-німецькими комуністами та західньо-німецьким урядом, переговори про признання Східній Німеччині довготермінових промислових і хліборобських кредитів на величезну суму близько 900 мільйонів долярів. Від Східньої Німеччини ці переговори веде керівник закордонної торгівлі в східньо-німецькому міністерстві закордонних справ, д-р Гайнц Берендт, а від Західньої Німеччини — директор так званої міжзональної німецької торгівлі, д-р Курт Леопольд, який до цього часу переводив вже багато таких делікатних місій, що вимагали безпосереднього зв'язку з східньо-німецькими комуністами. Західня преса висловлює здогад, що східньо-німецькі комуністи, опинившись у дуже скрутній господарській ситуації, готові вирektись різних своїх престижевих „суверенних" плянів, якщо дістануть від Західньої Німеччини такі великі кредити. Між іншим, західні коментатори переконані, що річ іде тут головно про те, що Східня Німеччина виреклась пляну заведення пашпортів та окремих віз для всіх німців, що хочуть їхати до Східньої Німеччини чи до Західнього Берліну, до якого треба переїздити через східньо-німецьку смугу. На скрутну ситуацію Східньої Німеччини складається також факт, що вона завинила вже Совєтам 675 мільйонів долярів, що їх зобов'язалась звернути у твердій валюті.

НЕЛЕГКИЙ ШЛЯХ ДО ВАШИНГТОНУ

Лише кілька днів ділить населення ЗДА від виборів до обидвох палат Конґресу. День 6-го листопада ц. р. коштує обидвом політичним партіям цієї країни довгих місяців дбайливих виборчо - пропаґандивних плянувань, численних поїздок і виступів по стейтах чільних політичних осіб, великих витрат по обидвох сторонах „ворожого фронту". А вже найбільше здоров'я, часу й нервів присвятили цій справі кандидати на вибір або перевибір до Конґресу. В популярному місячнику „Рідерс Дайджест" за жовтень ц. р. кандидат на конґресмена із стейту Пенсилвенія, Джеймс А. Миченер, подає низку своїх спостережень з передвиборчого „поля бою", під вимовною назвою: „Сповідь політичного кандидата". Його статтю опублікував перед тим „Ню Йорк Таймс".

Джеймс А. Миченер, як сам признається „кутий на всі боки" в політиці, окрім того є він відомий журналіст і автор ряду публікацій на теми міжнародної політики.

Після десяти років інтенсивних студій над політичною структурою ЗДА, після написання спеціяльного „посібника" для партійних політиків, Джеймс А. Миченер остаточно рішився піти на прю. Від місяця лютого ц. р. він важко змагається, щоб осягнути вимріяну мету — на шляху до Вашингтону. П'ять або й більше днів на тиждень віз він політичну роботу в своїй виборчій окрузі, щоб остаточно прийти до сумного висновку: вся його десятирічна громадсько-політична праця, всі видані ним публікації з ділянки „чистої політики" — нінащо йому здалися. В зустрічі з політично - партійною дійсністю Миченер прийшов до висновку, що він — абсолютний „новак" і що має він зовсім мало „політичної мудрости".

Визнання - сповідь Джеймса Миченера про те, як верстав він нелегкий шлях до політичного Олімпу у Вашингтоні, ряд завваг і спостережень політично - партійного характеру актуальні й для наших читачів перед важливою датою 6-го листопада ц. року. Подаємо за автором, із значними скороченнями.

Кандидат, що хоче бути перевиманий на пост конґресмена або сенатора, є в куди кращому становищі, як зовсім нова людина. Політична й виборча структура сильно допомагає „старому" кандидатові: він має до диспозиції партійний і свій власний апарат, а що найголовніше може безплатно висилати пошту до своїх виборців. За все це платять сірі маси податковців. Передвиборча висилка літератури коштує приблизно — $6.000. Новий кандидат мусить це покрити із своєї кишені, а не кожного стати на такий видаток. Те саме відноситься до телефонічних розмов на далеку віддаль і до телеграм. „Старий" кандидат, конґресмен або сенатор, має державою оплачуваний штаб канцелярійних працівників в числі семи-восьми осіб, які протягом виборчого року працюють в поті чола для свого „боса". Зовсім не так з новою людиною, з новим кандидатом, який всі такого роду видатки покриває сам. В такій ситуації новому кандидатові дуже важко „побити" здібного й спритного конґресмена або сенатора.

Передвиборча кампанія, як згадано вище, дуже дорога річ. „Я знав про це й раніше, — пише Миченер, — але я не здавав собі справи, що це аж така коштовна справа". Леґально кандидат до Конґресу не може витратити із своєї кишені на кампанію більше, як $5.000. Проте, звичайно видатки на цей „бизнес" становлять суму найменше $30.000. Партійних „босів" на місцях це не обходить: про це мусить подбати кандидат, у законом приписаних рямцях, значить леґальною дорогою — у формі добровільних пожертв впливових „покровителів" кандидата, з помічччю різних політично - партійних перекусок або дорогих обідів. Людина без визначних організаційних здібностей, без партійних „добродіїв" у своїй окрузі пропаде, як „Сірко на базарі".

Громадянство, тобто виборці, здебільша байдужі до виборчої політики і до самих виборів. У виборчому дистрикті Джеймса Миченера є 334.000 управнених до голосування громадян. З цього числа під час останніх президентських виборів 92.000 зовсім не зареєструвалися. За обчисленнями Мишиґенського університету, на сто зареєстрованих для виборів осіб лише сім учащає на передвиборчі зібрання. Лише десять осіб на сто вносять — і то деколи — пожертви на виборчу кампанію для свого кандидата. Лише три особи на сто працюють активно на користь свого кандидата, також три особи на сто належать до політичних клюбів або до льокальних партійних організацій.

І як тут провадити роботу? — запитує Джеймс Миченер, кандидат до Конґресу. Він каже, що подібна ситуація існувала і в старовинному Римі і в Атенах. А проте, він сповнений глибоким оптимізмом, заявляючи, що американська виборча система — добра і демократична. Лише треба її гаразд пізнати, не з книжок, а з досвіду. Кандидатові треба дуже важко працювати, довгими місяцями, щоб вийти переможцем.

Під кінець своїх оригінальних рефлексій на виборчі теми Миченер пише: „Кожний американець під час виборів повинен додержуватися такої засади: ніколи не віддавати свого голосу за кандидата, який важко не трудився, який обмежувався виступами — на телевізії"...

Т. К.

ОСІНЬ

Коли достигнуть помідори
І сливи іціють в саду,
А на шибки чудні узори
Від сяйва місяця впадуть.

Коли село вже на світанку
Туман закута в сизий тон,
Я згадую тебе, смуглянко,
Із косами, як стиглий льон.

І стежку, де над борозною
Твої вишукував сліди
Де нам в степу тоді з тобою
З гори сміявся молодик.

Як серце радує й поніні
Докупи зсипане зерно,
П'яні цілунки, очі сині,
Міцне обжинкове вино.

АНДРІЙ НІМЕНКО

ГОЛОС ЧИТАЧА

Амеріго Веспучі

Хоч Америку назвали ім'ям італійського мореплавця Амеріго Веспучі, він не супроводив Христофора Колюмба в ніодній з його подорожей, і претенсії на відкриття, зроблені тим фльорентійським мандрівником, ніколи не були вповні визнані істориками. Не підлягає сумнівам, що Веспучі відбув кілька мандрівок до Нового Світу, але порядок їх і події, що трапились під час його подорожей, мало відомі.

У географічній праці, надрукованій в 1507 році, німецький професор Вальдсімюллер, сказав: „Ще одну четверту частину земної кулі відкрив мандрівник Амеріго Веспучі. Тому я не бачу причини, чому дехто протестує проти того, щоб нововідкриту землю назвати „Америка", раз її відкрив Америкус". (Латинською мовою його ім'я було Америкус Веспучіюс).

Одночасно Вальдсімюллер видав мапу світу, на якій зробив напис „Америка" там, де тепер лежить Бразилія. Назва ця поширилась далі на північ тільки після смерти Амеріго Веспучі в 1512-му році. Назви Північна та Південна Америка прийнято в 17 столітті.

Веспучі народився у Фльоренції, в Італії, 18-го березня 1452-го року. Він мав широкі практичні знання з астрономії і був видатним експертом свого часу в обраховуванні довготи й широти. Працюючи в комерційній фірмі Медічі у Фльоренції, він одночасно завзято студіював географію і збирав колекцію мап, глобусів і книжок з географії, а також сам креслив географічні мапи.

Під час першої й другої подорожі Колюмба Веспучі жив в Еспанії, в Севільї, де працював у фірмі, що устатковувала кораблі для подорожей через Атлантійський океан. Можливо, що брав участь у спорядженні і організації другої подорожі Колюмба.

Відомості про працю Веспучі базуються на його двох листах, написаних у 1503 і 1504 роках. У другому листі він пише, що відбув чотири подорожі, і в першій з них відкрив південно - американський берег. Це робить його відкривачем американського континенту, бо на той час Колюмб доплив тільки до островів біля Америки.

Учені зазначають, що Веспучі не командував цими експедиціями, а тільки супроводив їх, як офіцер і „астроном". Вони погоджуються також, що він, імовірно, належав до іншої еспанської експедиції в 1499-му році. В роках 1501 і 1503 він був у складі португальської експедиції.

Отже, Амеріго Веспучі ніколи сам не фінансував експедицій, а був тільки „відкривачем" континентів, які названо його ім'ям.

Американська Рада

Борис Антоненко-Давидович

ЗА ШИРМОЮ

РОМАН

(25)

XII

Але Ніна Олександрівна помилилась: свекруха нічого не їла перед обідом. Та й не могла вона їсти. З якогось часу стара помітила, що їй важко ковтати тверде — хліб, м'ясо, смажену картоплю, а далі вона вражено відчула, що навіть рідина насилу проходить їй і, дійшовши десь до середини грудей, хоче вертати. Не приймає її душа страви, — що таке?.. Перше хотіла вона була спитати про це сина, але хіба в Сашка мало клопоту й без неї? Стільки хворих! Той скалічився на роботі, того трясця трясе, тому живіт болить, там жінка не може породити сама... І всі — до нього. Він один, а всі хочуть, щоб і рани гоїлись, і біль ущух, і народилась жива, здорова дитина, і щоб і мати легко знесла пологи і жила б і далі для своїх діточок. Ну, де ж там старій докучати синові своїми недугами, коли він приходить з тої лікарні такий часом стомлений, що аж жаль бере на нього дивитись. А ще ж і додому до хворих кличуть, і туди треба піти йому... Та коли б же хоч у своїй хаті було добре відпочити, виспатись як слід! Так де там! Для того треба, щоб і жінка була така, що й прибере, і догляне за чоловіком, і пильнуватиме його спокій, коли він ляже відпочити по роботі. А хіба ж ця невістка дасть йому відпочити! З пустощів буде його термосити, коли він спить, молотиме всякі дурниці, коли він пише, а сама ж — ані за холодну воду! А що вже зарічана, що вже характерна — не дай тобі, Господи! Ну, хай уже їй, старій, життя через неї нема. Хай! Вона ж бо — свекруха; так уже повелось на світі, що свекрух не дуже полюбляють невістки; так і Сашкові ж з нею не з медом! Він мовчить, нічого не скаже матері, — таїть у собі, та мати все бачить, усе чує... Не любить невістка її сина; ой, ні, не любить вона її Сашка! Чи ж такої дружини, пари вірної сподівалась вона для свого Сашка!..

І чим вона привернула до себе його серце? — не раз роздумувала мати й не могла зійти з дива. Виїхало воно з Кобеляк до Москви, пожило в тій Москві не вість скільки — і вже копилить губи: я москвичка, я столична! І вже гордує своїм, бридиться, кирпу гне. Як же ж — я вже панія, а ви репані та невчені переяславські мужики! А хіба не однаково, де живе людина — чи в Москві, чи в Переяславі, чи в Підварках? Аби тільки сама добра була, до людського горя чула, на бідного та нещасного зглядь мала... І як ото Сашко міг покохати таку?.. Сказати б, красою-вродою взяла вона, так ні ж: тільки й того, що намальовані губи та брови, як у тої непутящої, що її й називати соромно. А вже щодо вдачі, — годі й казати!.. Не інакше, як причарувала, ману навела на її Сашка, — сказали б колись добрі старі люди в Переяславі...

Та що ж робити! Не так сталось, як гадалось...

І стара уявляє собі, — якого б клопоту, прикрощів, а то, гляди, й сварки завдала б вона бідному Сашкові, якби ще й вона надумала хворіти на злість невістці й удаватись до сина з своїми хворобами; якими лютими очима подивилась би на неї невістка, якби стара, замість варити обід на кухні, лежала б на ліжку й пила ліки!..

І мати не наважилась поскаржитись синові на свою біду. Якось воно буде...

Помилився й Олександер Іванович, думаючи, що мати демонстративно не бере ковбаси, бо її, мовляв, привезла нелюба невістка; матері просто не під силу було їсти. Скільки то вже часу їй стало тяжко сідати до столу разом з невісткою та сином: щоразу вона боялась, що на неї звернуть увагу, побачать, як вона їсть, і тоді все викриється. Викриється її дивна хвороба — і хистка злагода в їхній хаті знову порушиться. І хтозна, може статись, що й син, її Сашко, дорікне своїй матері, що через неї в нього нема згоди і любови з жінкою. Через те мати їла похапцем, намагаючись бути непомітною, аби тільки швидше збутись того важкого обов'язку — їсти на видноті і мерщій податись на кухню, де на самотині можна легко відхнути й відпочити.

Але сьогодні на неї звернули увагу. Не вдалося старій обминути тої страшної ковбаси! І ось, щоб через неї, справді, не скоїлось у сім'ї нової прикрости, нового роздору, вона, не здумавши, зважилась зробити те, чого вже не можна, — проковтнути про око людське маленький шматок ковбаси.

І це їй не минулося.

Сталось те, чого вона так боялася.

Міцно затуляючи собі рота, щоб не дати вихопитись назовні тому, що клекотіло й рвалося їй геть десь усередині, мати мало не бігцем подалась надвір.

„Хоч би ж хоч у дворі нікого не було, хоч би ж ніхто там не побачив!" — думала вона, поспішаючи на вгород і чуючи, як покидають її сили й заточуються ноги.

У дворі був тільки сторож Ісмаїл. Він сидів на східцях амбуляторного ганку й щось майстрував собі з короткого цурупалка кривим ножем. Він глянув спідлоба на стару й одразу ж опустив очі: яке йому діло, чого тут ходить не його стара жінка.

Мати нарешті доплентала до свого улюбленого місця за кукурудзяною грядкою і важко сіла на землю. Навколо було тихо, і мати почула себе тут у безпеці. Низько схилившись, спираючись однією рукою об землю, а другою схопившись за груди, вона дала тут волю своїй хворобі...

...Перед очима ще мигтіли чорні кола і крутилась обертом під хисткими ногами земля, коли нараз вона почула в роті присмак чогось солоного, і в грудях їй стало ніби легше. Стара здивовано заблимала очима й побачила кров, і відсунулась назад, та маленька калюжка темної, брудної крови рясними, широкими краплями потяглась за нею, в роті стало ще солоніше, і тоді вона зрозуміла, що то її кров. Стара спинилась і ще нижче схилила до землі голову. Але всередині їй ставало легше, спазми, що так боляче рвали їй щойно горло й груди, зникли, і тільки кров, як із розрізаного міхурця, текла їй відкілясь із глибини в рот і струменіла на землю.

XIII

По обіді Олександра Івановича викликано до двох хворих у дальній кишляк, і він повернувся тільки пізно ввечері. Поведінка матері за обідом, а надто її раптове зникнення збентежили його, але тепер, коли він повернувся нарешті додому, мати вже спала. Він зайшов до свого кабінету, де за ширмою стояло материне ліжко, й уважно прислухався до тиші. За ширмою чулося тихе, розмірне дихання. Це заспокоїло Олександра Івановича: спить — значить все гаразд, сон — теж ліки. І Олександер Іванович, заспокоєний, сів за письмовий стіл писати.

Нещодавно він узявся за одну працю, яку готував до публікації. В глибині душі він плекав потаємну мрію, що ця праця не тільки буде надрукована, а вийде окремою книжкою. І хтозна, може, згодом вона дасть йому й науковий ступінь.

За ці три роки в Олександра Івановича назбиралось чимало власного матеріялу, спостережень і порівнянь з туберкульози легенів. Він описав уже кілька цікавих випадків, зробив декілька самостійних узагальнень досвіду й сьогодні мав перейти до висновків. Але робота йшла мляво.

Та в цей час позаду підійшла Ніна Олександрівна й ніжно закрила пахнучими, м'якими долонями йому обличчя. Вона схилила голову на його плече, і її пухнасте волосся залоскотало Олександрові Івановичу скроню.

— Час уже спати, папко! Я сьогодні така стомлена... — проказала вона тоненьким голоском, як дівчина-підліток. Олександер Іванович поклав перо й, обережно взявши її руки, одвів їх від свого чола. Не відриваючи очей від паперу, він замислено поцілував її розкриту долоню.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В ШИКАГО БУДУЄ НОВУ АВДИТОРІЮ

9 неділю 21-го жовтня в Шикаго відбулася врочистість благословення угольного каменя нової, імпозантної авдиторії при українській православній церкві св. апп. Петра і Павла.

Заля матиме 63 стопи ширини й 100 стіп довжини, і в ній будуть приміщення на шкільні кляси для релігійної і українознавчої школи. Заля буде збудована з найкращого матеріялу. Матиме модерну кухню з можливістю обслужити 400 осіб, і залю, де діти і рослі зможуть з гордістю вітати своїх знайомих і приятелів. В ній вони будуть займатися спортом і різними товариськими розвагами, як члени одної християнської родини. Там буде канцелярія пароха. Будуючи цю залю, прокладається міст в майбутність. Діти й молодь будуть призвичаюватися разом розважатися, ближче з собою єднатися для спільних завдань. Вони будуть гордитися тим, що їхні батьки та діти дивилися далеко в майбутнє і побудували для них відповідне приміщення. В подяку вони будуть відданими дітьми своєї Церкви і народу та будуть мати запал в наслідуванні позитивних осягів своїх батьків та старших.

Посвячення угольного каменя почалося в третій годині з ставлення пропорів частиною кадетів під управою студента-капітана В. Кравчишина. Прот. Павло Дармоць із Геммонду, Індіяна, з о. Борисом Забродським та парохом, о. Орестом Куликом, відправили урочисте посвячення наріжного каменя, а хор під управою проф. Андрія Мойсіяхи співав, відповідаючи то англійською, то українською, мовами, згідно з молитвою.

Парох, о. Орест Кулик відчитав Проклямацію Посвячення, згадуючи Митрополита Іоанна, Президента Кеннеді, членів Церковного Заряду та членів Будівельного Комітету, та згадав, що разом з громадою включається імена всіх жертводавців, які вже зложили пожертву на нову залю.

о. Орест Кулик, парох, подякував всім присутнім, які брали участь в молитвах та пожертвах на новий будинок. Після многоліття, що виголосив прот. Павло Дармоць хор заспівав пісню „Боже Великий Єдиний".

На бенкеті в залі Клаб Аллегро, тостмайстром був п. Володимир Гусейко, якого представив голова Будівельного Фонду, п. Євстахій Круць. Пан Гусейко представив головного промовця М. Гінька, який говорив про те, що світ поділений на тих, які визнають Бога, й тих, що противляться волі Божій. Він похвалив членів громади парохії св. апп. Петра й Павла, які не тільки устами хвалять Бога, а ще й жертвують гроші та працюють на славу Божу. Він закликав всіх до ще більшої співпраці та пожертв на Боже.

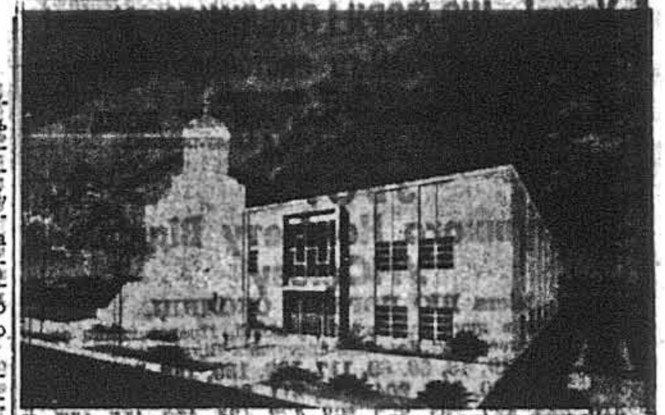
Після промови адвоката Гінько представили конгресмена Барат Огара, що вже віддавна бореться в Конгресі, підтримуючи українські справи. Він побажав громаді дальших успіхів та похвалив пароха, о. Ореста Кулика, як одного з діяльних священиків, що завжди знаходить час йому написати листа поради чи домагання відносно своїх людей. Він закінчив словами: „Моліться та працюйте, а успіх буде ваш".

В кінці промовив по українськи о. Орест Кулик, що найкращою запорукою для дальшого розвитку церковної громади буде добрий приклад батьків. Закликав батьків, щоб виховували дітей згідно з законами Церкви та в любові до українського народу.

Закінчивши промову по українськи, о. Орест Кулик привітав гостей по американськи. Він підкреслив, що в його громаді його парафіяни всі стараються по змозі працювати та жертвувати, щоб якнайскоріше закінчити будову та сплатити морґедж на $40,-000, що його має незабаром мову, о. Орест просив, щоб всі взяти громада. Кінчаючи промову ...парафіяни співпрацювали, молилися та жертвували по щирому, дасть Бог, що в скорому майбутньому будуть всі святкувати спалення морґеджу.

По Бенкеті почався баль, на якому молодь гарно забавлялася.

Н. Н.

Плян нової авдиторії при церкві св. Петра і Павла в Шикаго

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР Б. КРАВЦЕВА ПРИ СПІВУЧАСТІ М. ПОНЕДІЛКА

Ню Йорк. — Літературно-Мистецький Клюб у Ню Йорку влаштовує в п'ятницю, дня 2-го листопада ц. р., о год. 8-ій вечора авторський вечір Богдана Кравцева. Сонети із нової книжки „Дзвенислава" читатиме Микола Понеділок і вірші із невиданої збірки „Гльосарій" та недруковані переклади з Р. М. Рільке читатиме автор.

Щею дорогою повідомляю Рідних та Знайомих, що в дні 13-го жовтня 1962 року помер у Польщі, на 92-му році життя мій БАТЬКО

бл. п.

ОНУФРІЙ КУРДИДИК

б. референт Відділу Народніх Шкіл в Державному Секретаріяті Освіти ЗУНР, б. інспектор і директор Шкіл в Західній Україні.

Похорони відбулися дня 15-го жовтня 1962 року.

ЯРЕМА — син

Провіденс, Р. Ай.

АНТІН ВАРИВОДА ТА ЙОГО ТВІР

В будинку Української Вільної Академії Наук при 206 Захід 100-ій вул. у Ню Йорку відбувається тепер виставка праць д-ра інж. Антона Вариводи, це зразки української дерев'яної архітектури Західної України й сумежних країв XУІ - XIX віків. Вона обіймає 200 експонатів, виконаних здебільшого акварелевою технікою, а також його рисунки.

Сам автор, це висококваліфікована людина, дуже добрий знавець пам'яток нашого церковного будівництва, які досліджував у терені від 1934 року.

Мимохіть виринає питання, хто з попередників д-ра А. Вариводи займався дослідами в галузі української церковної архітектури? Піонером на тому полі слід уважати свящ. Юхима Січинського, який перший із наших учених досліджував в 1880-тих роках пам'ятники нашого мистецтва на зазбручанському Поділлі, головним чином старовинні дерев'яні церкви. Його роботу продовжував згодом його син Володимир, що став одним із найкращих українських мистецтвознавців. Ідейними наслідниками о. проф. Ю. Січинського на східній Україні в тій ділянці знання стали Вадим і Данило Щербаківські, Дмитро Антонович, проф. Григорій Павлуцький та Кость Широцький, а на галицькій Україні дуже успішно провадили досліди Олександер Лушпинський Михайло Драґан. Дерев'яні церковні споруди підлягають твердому законові природи: в наших несприятливих кліматичних умовинах вони доволі легко нищаться, або часто ставали жертвами вогню. Тимто найстаршими пам'ятниками церковної архітектури на всій українській території являються дві церкви: в Уличі (дехто називає цю місцевість Улюч) на Лемківщині й в Потеличі, окр. Рава Руська, обі походять із першого десятиліття XУІ в. На східній Україні найстарші дерев'яні церкви є на півтора сто років пізніші. А все таки ті зразки мають для історика української церковної архітектури першорядне значення, коли зважимо, що попередник гетьмана Мазепи Іван Самойлович використав елементи наших дерев'яних споруд до мурованих і на тій основі постали дві його славні фундації: монастирські церкви в Мгарі й Густині на Полтавщині.

Виринає важливе питання, як могли виглядати старші зразки української дерев'яної архітектури, що не збереглися до наших часів? На це питання дав дуже переконливу відповідь один із найкращих знавців нашого мистецтва, Митрополит Андрій Шептицький. А саме він висловив погляд, що кожночасний твір мистецтва, зокрема монументального, є з правила продуктом попередніх віків, отож коли дивимося на пам'ятку нашого церковного мистецтва з XУІ ст., не сміємо забувати, що вона базується на надбаннях попереднього, а то й двох останніх віків.

Антін Варивода привіз зі собою до Америки малюнки наших найстарших церков перш усього з галицької території, починаючи Лемківщиною, а кінчаючи Чортківщиною і Волинню, праці — виконані під технічним оглядом прецизно й з великим знанням предмету. Це продукт його важкої, майже тридцятилітньої праці, що розгорталася у важких умовинах життя під Польщею. І власне в тому полягає їх велика цінність.

Виринає друге важливе питання: як зберегти отсю незвичайно цінну колекцію для майбутности? Очевидно найкращою розв'язкою було би видати ці малюнки у виді репрезентативного альбому, на зразок публікацій УВАН „Катедра св. Софії" Олекси Повстенка. Сама Академія не може позволити собі під цю пору на таке велике фінансове зусилля, коли перед нею стоїть великий довг $ 28.000 за сплату купна власного будинку. Але є вже посеред нас добре проспер'юючі фінансові інституції, які при добрій волі легко могли б здійснити цей шляхетний задум, що в недалекому майбутньому приніс би ще й матеріяльну — попри велику моральну користь. Це вдячне завдання й для Товариства Українських Інженерів, які до цього чи не найбільше покликані!

Але й наш широкий загал, зокрема наша студентська молодь, має тут прекрасну нагоду оглянути цю рідкісну виставку експонатів. Не забуваймо, що неодна дерев'яна церква, яку малював із такою любов'ю д-р Антін Варивода, може під цю пору вже не існує, знищена злочинною рукою профана, як про це довідуємося із вісток, поданих у польській пресі!

Отже тим ціннішою є для нас отся виставка, яку кожний свідомий українець повинен обов'язково оглянути.

Д. Горняткевич

З УКРАЇНСЬКОЇ УЧАСТИ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

У цьому році більше, ніж звичайно надходить вісток про активну участь українських громад, організацій і клюбів у теперішній передвиборчій кампанії. Таку активну участь для вибору демократичного кандидата Сідні Р. Єйтса на сенатора ЗДА з Іллиной взяв і Український Демократичний Клюб в Шикаґо, члени якого беруть активну участь в житті місцевої української громади. На фотознімці — члени Клюбу під час зустрічі з кандидатом на сенатора. У першому ряді сидять (зліва): Михайло Гінко, голова Клюбу, пані Марія Шпікула, Михайло Горох, Анна Петрів та п. Сідні Єйтс. В другому ряді (зліва): Олександер Масловський, Іван Докторук і Теодор Чорновай. Стоїть: Михайло Бойчук.

У Франції створилась нова проурядова партія де Ґоля

Париж. — Міністер культури у французькому уряді, визначний письменник Андре Мальро, почав формувати нову політичну партію, яка буде старатися в недалеких парляментарних виборах у Франції здобути більшість. Ця партія буде зватися „Асоціяція для П'ятої Республіки". Хоч стрижнем тієї партії будуть члени теперішньої де-ґолівської партії „Унія для нової Республіки", то поруч із ними на виборчій листі тієї нової партії буде коло 170 визначних діячів з усіх 4-х політичних партій, які виламалися з партійної солідарности і в останньому плебісциті голосували „за" пропозицію де Ґоля в справі способу вибору президентів Франції, а не „проти". Назагал ця нова партія зголосить листу з 400 прізвищами. У виборах, що відбудуться 18 і 25 листопада ц. р. мають обрати 465 членів нового парляменту. Назагал кандидуватимуть 2.358 діячів. Чотири політичні партії — Незалежні, Народні республіканці, Радикали і Соціялісти — виготовили спільну програму та йдуть під опозиційними до теперішнього режиму гаслами. У зв'язку з вислідом минулонедільного плебісциту, який дав справді більшість 62% відданих голосів у користь де Ґоля, але водночас виявив значний упадок його популярности, у Франції існує все ще напружений стан непевности.

● **В Австрії** відбудуться 18 листопада ц. р. парляментарні вибори, для вибору 165 послів. З виборів у 1959 році вийшли 79 члени Народної партії, 78 Соціял - демократичної і 8 правої Партії Волі. Комуністи, що мали трьох послів, втратили всіх. Тепер вони повели дуже енерґійну демагогічну передвиборчу кампанію і сподіваються вибрати трьох до п'ятьох своїх послів.

Нові маґістри славістики у Вінніпеґу

В Манітобському університеті у Вінніпеґу осягнули ступінь маґістра в ділянці славістики два нові кандидати: Володимир Жила на основі праці „Аналіза прізвищ першого списка мешканців міста Харкова з 1660 р." і Генрі Вібе на основі праці про „Праслов'янський елемент у східно-слов'янській лексиці". Обидва маґістри доповнюють число попередніх ґрадуантів Департаменту славістики, а саме Богдана Климаша, що одержав маґістерію на основі праці про „Канадизацію слов'янських прізвищ", та П. Классена, що написав студію про „Ляйпціґську книжечку" з 1859 р. В підготові є такі маґістерські праці: „Українська література в Канаді", „Назовництво Городиського Пом'яника з 1484 року", й ін. В академічному році 1962 - 1963 є сім кандидатів, що працюють над окремими темами для ґрадуаційних ступнів із слов'янознавства.

ВИСТАВКА ГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ АНТОНА ВАРИВОДИ

Ню Йорк. — В неділю 28 жовтня відбулося в Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку відкриття виставки графічних праць д-ра інж. Вариводи з Кракова. Виставлені праці викликали велике зацікавлення відвідувачів. Можна відвідати виставку ще тільки у два дні — в суботу 3 листопада від год. 8-ої до 10 веч. і в неділю 4 листопада від год. 12-ої вполудне до 2 веч.

Вісті з НТШ

● **Філологічна Секція Наукового Товариства ім. Шевченка** влаштовує чергову Наукову Конференцію в суботу, 3 листопада 1962 р. в годині 7-ій вечером в Українському Інституті Америки, 2 Схід 79 вулиця в Ню Йорку. Наукову Конференцію відкриє секретар філологічної Секції, ред. Богдан Кравців. З черги проф. д-р Григор Лужницький виголосить доповідь на тему „Забуті матеріяли до історії української культури". Доповідь є призначена для ширшого громадянства.

Доповіді в УВАН

● **Українська Вільна Академія Наук у ЗДА** повідомляє, що наукове засідання Інституту Шевченкознавства з доповіддю проф. Юрія Перхоровича п. н. „Тарас Шевченко на Волині" відбудеться в неділю 4-го листопада 1962 року о 5-ій год. 30 хв. веч. в будинку Академії — 206 Вест 100 вул., Н. Й. Доповідь буде ілюстрована.

Зі спорту

ФУТБОЛЬНІ ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КЛЮБІВ НА НАСТУПНУ НЕДІЛЮ

„Чорноморська Січ", Нюарк — Портуґальський Ф. К., мистецькі змагання Американської Футбольної Ліґи відбудуться в неділю 4-го листопада 1962, о год. 3-ій по полудні на грищі Айронбавнд при Вільсон Евню в Нюарку. На цьому ж грищі, о год. 1-ій змагання „Польські Соколи" — Фол Рівер.

„Тризуб", Філядельфія — „Гакоах", Ню Йорк, мистецькі змагання Американської Футбольної Ліґи відбудуться в неділю 4-го листопада 1962 о год. 2.30 по полудні на грищі Айнтрахт Овал в Асторії, Н. Й.

УСК Ню Йорк — Ню Йорк С. К., мистецькі змагання „Великої Десятки" Німецько-Американського Футбольного Союзу відбудуться в неділю, 4-го листопада 1962, о годині 2.30 по полудні на грищі Троґґс Нек Стедіюм у Бронксі, Н. Й.

„ТРИЗУБ" — ФОЛ РІВЕР 2 : 2 (0 : 0)

Філядельфія, 21 жовтня. — Фол Рівер — це твердий горіх „Тризуба" і навіть переконливі перемоги „Тризуба" не були легкі. Футболісти Фол Ріверу грають завзято, амбітно і твердо, та деколи брутально. В цій дружині частогусто виступають під прізвищами постійних зареєстрованих змагунів грачі високої кляси, які прибувають до цього портового міста із залогами кораблів. Так і в цій зустрічі ми побачили заледви 3-х знайомих змагунів Фол Ріверу. Багато праці мали наші дефензивні лінії з дуже швидким і пробоєвим нападом противника. Перша півгра була досить безбарвна, друга проходила з напруженням. Після здобуття двох воріт Ноги зі сольового заграння і Чижовича, „Тризуб" дозволив противникові вирівняти. Рішення судді Каллагана, який звичайно не вміє зле суддювати, зупиняли часто акції нападу „Тризуба" через його відсвистування всяких непотрібних дрібниць. Це і довело наших змагунів прямо до „білої горячки" та впливало на нервовий перебіг гри. Вдодатку до того тверда гра з фавлями гостей привела до контузій Ноги і Олівера. Олівер ще й досі перебуває в шпиталі.

Невдоволені і вічні нарікайли між глядачами твердять, що цього року бракує „Тризубові" фактичного менаджера. У футбольному світі так водиться, що менаджер є зайвий, коли є тренер, натомість має велике примінення пост адміністратора. Колись у Львові тренер „України" Мора відповідав за склад дружини, а не якийсь менаджер. Таке саме практикували наші клюби на еміґрації і роблять це тепер в Канаді, тому й не бачу причини йти слідом американського футболу чи бейзболу. Це не означає, що „Тризуб" „взяв шлюб" із Гліссовичем, бо це справа іншого порядку. Перед „Тризубом" стоять престижові змагання з Мадярським Ф. К. за чемпіонат атлянтійського побережжя. Ці зустрічі, спеціяльно тепер по втраті „Тризубом" чемпіонату Америки, мають велике моральне, а вслід за цим і матеріяльне, значення для нашого репрезентаційного футбольного клюбу. В минулому році, при кращих під кожним оглядом умовинах, „Тризуб" тричі був переможеним. Теперішні вигляди з Мадярським Ф. К. мінімальні, бо ця дружина по далекосхідньому турне є в дуже добрій формі та й граючи там двічеї в тиждень, не програла ніодних змагань. Але м'яч, як кажуть, є округлий.

Яр. К-ий

ТАРЗАН, ч. 4934. Гаррі Спір тріюмфує!

В'язнів вели через село до королівського палацу, де їхня підозра вкінці потвердилася...

Подвійні тронові крісла прикрашували примітивну, але непогану кімнату. В одному кріслі сидів мішанець Болар, а побіч нього тріюмфував Гаррі Спір!